

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ НАУКИ В УМОВАХ КРОС-КУЛЬТУРНИХ ВЗАЄМОДІЙ

УДК 001.895

М.М. Ведмедєв

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ЗНАННЯ ЯК ДЖЕРЕЛО ІННОВАЦІЙ: ЕПІСТЕМОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

В статті розглядається комплекс проблем, пов'язаних з роллю знання як джерела інновацій. У роботі автор використовує відому класифікацію джерел інноваційних можливостей П. Друкера. Аналізуються представлені в літературі альтернативні схеми процесу створення і використання знань. Особлива увага приділяється питанню про роль науки, зокрема фундаментальної, в інноваційній діяльності. У зв'язку з цим наука зіставляється з роллю інженерної діяльності та винахідництва. Аналізується питання про співвідношення технологічного та наукового знання в інноваціях. Наводяться дані, отримані в ході реалізації дослідницьких проектів Hindsight і TRACES. Робиться висновок, що значення наукових, технологічних і позанаукових знань визначається конкретними умовами створення інноваційного продукту.

Ключові слова: інновація, джерела інновацій, знання, конвергенція знань, наука, технологія, суспільство знання

Постановка проблеми. В останні десятиліття стрімко збільшується кількість дослідження, присвячених аналізу такого складного і багатопланового феномену як інноваційна діяльність. Остання вивчається в рамках цілого комплексу наукових дисциплін – економіки, теорії управління, психології, педагогіки, соціології тощо. В цьому комплексі дисциплін свою, так би мовити, дослідницьку нішу має і епістемологія. У останньої свої власні завдання, своє специфічне коло питань, серед яких: розробка понятійного апарату інноватики, аналіз співвідношення творчої та інноваційної діяльності, з'ясування особливостей інноваційного мислення, вивчення бар'єрів, які перешкоджають розповсюдженню нововведень, визначення ролі науки в інноваційному процесі тощо. Однією з найважливіших в цьому колі є проблема чинників і джерел інноваційної діяльності та ролі і значення знання і науки в цьому зв'язку. Важливість згаданої обставини обумовлюється тим, що питання джерел інноваційної активності безпосередньо пов'язує теоретичні розробки з практичною діяльністю. Правильне і глибоке розуміння відповідних питань значною мірою обумовлює успіх або невдачу в реальній роботі. У той же час деякі фахівці переконливо доводять, що в Україні поширене вельми

викривлене розуміння інноваційної діяльності, зокрема ролі науки в цьому процесі [3]. Зазначене робить нагальною потребу в критичному аналізі відповідного кола питань.

Аналіз актуальних досліджень. Питанням джерел інноваційних можливостей, ролі знання і науки в цьому присвячена досить велика кількість досліджень. В цьому зв'язку можна назвати роботи зарубіжних і вітчизняних фахівців Й. Шумпетера, П. Друкера, Е. Хіппеля [9], С. Єсилевського [3], О.М. Конопкіна [4] та інших, знайомство з якими свідчить про наявність розбіжностей з ряду принципових питань. Це й обумовлює необхідність подальшого аналізу відповідного кола проблем.

У зв'язку із зазначеними вище обставинами **метою** данних роботи є з'ясування значення знання, зокрема наукового, в якості джерела інноваційних можливостей.

Виклад основного матеріалу. Розгляд питання про знання як джерело інноваційних можливостей доречно почати з відомої класифікації П. Друкера. Фахівець зосереджує увагу на інноваційній активності в економіко-технічній сфері і зазначає, що в компанії або галузі потенціал для нововведень створюють:

- несподівані події;
- невідповідності;
- потреби технологічного чи організаційного процесу;
- зміни, що відбуваються на ринку або в галузі.

Ще три джерела інновацій існують в оточуючому компанію соціальному і інтелектуальному просторі:

- демографічні зміни;
- зміни в сприйнятті;
- нові знання.

Ці різні за складністю і характером передбачуваного ризику фактори можуть перетинатися в часі. В один і той же момент компанії цілком може представитися відразу кілька напрямків для докладання зусиль. Більшість інноваційних можливостей пояснюється дією цих семи факторів.

Далі стверджується, що інноваціям, в основі яких лежать нові знання – наукові, технічні або соціальні, – належить найвище місце серед найбільш значущих. І зазначається, що вони мають суттєві особливості.

Побудовані на знаннях інновації відрізняються від інших – за часом їх реалізації, ступенем ризику, передбачуваністю, а також за складністю проблем, з якими доводиться стикатися підприємцю. Для цих нововведень характерний тривалий період розробки: від моменту появи нових знань до моменту їх трансформації в придатну на практиці технологію проходить довгий термін. Не менше часу потрібно і для того, щоб ця технологія була реалізована у вигляді конкретних процесів, продуктів або послуг. За оцінками П. Друкера, весь цикл

розробки складає близько 50 років. За багатовікову історію людства ця цифра істотних змін не зазнала. Успішними інновації подібного роду зазвичай бувають в тому випадку, коли вони спираються на поєднання відразу декількох відкриттів в різних областях.

Як приклад наводиться історія створення комп'ютера. Воно стало можливим завдяки науковим відкриттям як мінімум в шести областях знань. Цими нововведеннями були:

- двійкова система числення;
- концепція обчислювальної машини, запропонована Чарльзом Беббіджем в першій половині XIX століття;
- перфокарта, винайдена Германом Холлеритом в період підготовки до перепису населення США в 1890 р .;
- вакуумна трубка аудіон – електронна лампа-підсилювач, що з'явилася в 1906 р .;
- логіка символів, розроблена Б. Расселом та А.Уайтхедом в 1910-1913 роках;
- принципи програмування та зворотного зв'язку, сформульовані в роки світової війни в результаті невдалих спроб створити ефективні зенітні знаряддя.

Всі перераховані відкриття були зроблені вже до 1918 року, а перша діюча цифрова обчислювальна машина була виготовлена тільки в 1946 році.

Тривалість «дозрівання» і необхідність конвергенції знань з різних наукових областей пояснюють як особливий ритм розвитку подібних інновацій, так і їх переваги та недоліки. Спочатку йде довгий період обговорень і робиться мало конкретних кроків. Потім всі необхідні елементи несподівано складаються в єдине ціле, викликаючи загальний душевний підйом, підвищену активність і великі очікування.

Висловлюється припущення , що інноваціями, заснованими на знаннях, можна управляти. Успіх вимагає ретельного аналізу всіх видів інформації, необхідної для здійснення інновації.

Крім того, треба уважно вивчити потреби і, що ще важливіше, можливості передбачуваного користувача. Інновації, засновані на знаннях, більше, ніж інші види інновацій, залежать від ринку. Так, британська компанія De Havilland спроектувала і побудувала перший пасажирський реактивний літак. Але при цьому, не проаналізувавши потреби ринку, вона випустила з уваги два ключові чинники. Перший – конфігурація, тобто оптимальні розміри і корисне навантаження для маршрутів, на яких реактивний літак може принести авіаперевізнику найбільший прибуток. Другий – питання щодо того, як авіакомпаніям дістати кошти на придбання таких дорогих літаків. Неувага De Havilland до потреб потенційних клієнтів призвело до того, що ринок

комерційних реактивних літаків захопили дві американські компанії – Boeing і Douglas.

Коментуючи наведені П. Друкером міркування і приклади, необхідно виокремити деякі ключові моменти й зробити деякі важливі висновки.

Інноваційний процес містить (спрощено кажучи) такі фази:

- зародження в різний час і в різних далеких одна від одної галузях певних ідей;
- досить тривалий процес обговорення різноманітних питань без здійснення конкретних кроків;
- несподівану конвергенцію (констеляцію), об'єднання знань в єдине ціле в рамках певної конкретної ситуації. Це можна розуміти як трансформацію знань в практично придатну технологію;
- реалізація зазначеної технології у вигляді відповідних продуктів та послуг.

У зв'язку зі сказаним доречно поставити декілька запитань: «Чи є описаний процес планомірним та керованим чи не є таким?»; «Якого типу знання залучаються до акту конвергенції?»; «Яка ролі фундаментальної, «чистої» науки у цьому?»; «Які альтернативні щойно зазначеній схеми інноваційного процесу розглядають фахівці?».

Одразу зауважимо, що поширені в літературі твердження на кшталт «Інноваційний процес, в загальному вигляді, означає неперервний, комплексний процес створення нового знання, впровадження його у виробництво і розповсюдження в масштабах всієї економіки» [1, с. 60], є вочевидь помилковими. Звернемо увагу на ту обставину, що ідеї в описаному прикладі виникали в різний час в далеких одна від одної галузях знань і ніяким чином не були пов'язані між собою. Зазначена ж конвергенція трапилася значно пізніше, «несподівано» (П. Друкер).

Далі між виникненням певного комплексу ідей і появою відповідного кінцевого результату (технічного виробу, економічного здобутку управлінського або соціального рішення) немає ніякого необхідного зв'язку. У цьому зв'язку доречно згадати міркування Дж. Бернала, присвячені іншій події. Аналізуючи рівень знання в галузі механіки і математики Давньої Греції, він вважав, що вони були цілком достатніми для створення основних механізмів, які пізніше зумовили промислову революцію, таких, як численні керовані ткацькі верстати і парова машина [2, с. 130]. Але ідеї, що з'явилися «не вчасно», не були втілені, і подібні машини так і не були створені в Давній Греції. Розвиток механіки в епоху еллінізму незабаром зупинився. Чому ж ці механізми виявилися непотрібними античному суспільству? «Вирішальною причиною, – пише Дж. Бернал, – стала відсутність стимулу. Не було ринку збуту товарів великого виробництва. Багаті могли дозволити собі користуватися товарами ручного виробництва, бідні і раби не могли собі дозволити купувати що-небудь, без чого вони могли б обійтися» [2, с. 130].

Академік В.М. Глушков розумів складові успіху в галузі науки і техніки як «потрібну ідею в потрібному місці і в потрібний час».

Ця схема придатна для інтерпретації історичних обставин, що зумовили успіх чи невдачу того або іншого відкриття чи винаходу. Керуючись нею, можна ввести таку характеристику відкриттів, як «своечасність», що пояснить варті уваги випадки визнання (або невизнання), застосування (або незастосування) ідей.

Торкнемося питання про типи знання, що залучаються до конвергенції. У філософсько-методологічному плані дуже важливим є питання про роль науки, зокрема фундаментальної, в інноваційних процесах.

На думку С.Є. Крючкової, «інновація – це складний процес, який представляє собою «ланцюг» взаємопов'язаних і свідомо ініційованих змін, що бере початок в сфері фундаментального знання (з ефективних природничо-наукових і технічних ідей, що виникли в результаті творчого акту), що триває в науково-технічній сфері (де ідеї втілюються в реальність і доводяться до стадії прикладного використання, що має соціальну значимість) і завершується в сфері споживання (виробничого або особистого) новим способом задоволення вже існуючих або створенням нових потреб. [5, с. 65]

З цим рішуче не погоджується С. Єсилевський, який вважає тезу про те, що інновація є продуктом, або навіть метою наукової діяльності, помилковою. Він пропонує чітко розрізняти фундаментальну науку, прикладну, інженерію і винахідництво.

«Припустимо, – зауважує він, – вам треба зробити якийсь прилад. Якщо його можна скласти з існуючих на ринку вузлів і матеріалів на основі існуючих технологій – це інженерія. Якщо певних технологій ще не існує, то їх розробка – це прикладна наука. Якщо ж взагалі не відомо, на яких принципах і за якими законами природи буде працювати пристрій, і чи можливий він взагалі, то з'ясування цього – фундаментальна наука. Окремо стоять винахідництво і раціоналізаторство – це, грубо кажучи, дотепне використання відомих технологій та інженерних рішень, до якого раніше ніхто ще не додумався» [3]. Джерела інновацій – інженерія та винахідництво.

У цьому місці доречно зробити відступ й звернутися до гострих дискусій щодо місця науки в суспільстві знання.

А. І. Ракітов окреслює критерії, яким має відповідати суспільство, засноване на знаннях («knowledge-based society» – KBS). Це такі суспільства, «які виробляють усі необхідні для життєдіяльності і розвитку наукові знання, високі технології, наукоємні артефакти і послуги й які живуть в основному за їх рахунок» [7, с. 91]. Інші ж типи соціумів різною мірою імпортують знання і технології, експлуатують власні природні ресурси. Істотною тут є дві обставини. З одного боку, сама наявність знань ще не є підставою для віднесення суспільства до першої категорії: необхідна здатність їх генерувати. А з іншого боку, в KBS мають домінувати наукові знання. Цей дуже жорсткий, на думку

самого

ж

А.І. Ракітова, критерій, що не дозволяє жодне з існуючих суспільств віднести до категорії KBS. Хоча з певними обмовками зразку відповідають США, Велика Британія, Німеччина, Франція, Японія. Ці держави порівнюються з Фінляндією, яка є лідером за насиченістю інформаційно-комп'ютерними технологіями на душу населення («інформаційне суспільство»).

Звідки ж виникає упевненість в прийдешньому домінуванні саме наукових знань? З одного боку, вірогідно, із загальних міркувань про найважливіше значення науки для розвитку сучасного суспільства. А з іншої – з уявлень, запозичених з економіки. Йдеться про стрімке зростання маси наукоємної продукції, що виробляється. Іншими словами, мова йде про відомі економічні розрахунки, які доводять, що в створюваних продуктах і послугах об'єктивуються все зростаючі обсяги наукових знань, які й визначають основну частину створюваної вартості. Але саме це уявлення і виявляються проблемними. Проблемними в тому плані, що отримати однозначну відповідь на користь даної або протилежної точки зору виявляється вельми складно. Можна приводити різні пояснення і аргументи. Є всі підстави звернути увагу на тих з них, які спираються на емпіричні дослідження.

У США в 1960 році був здійснений оригінальний проект, що отримав назву Hindsight (Приціл). Його мета полягала в тому, щоб з'ясувати, наскільки виправданими є витрати на фундаментальні дослідження в розробці новітніх типів озброєння. Протягом восьми років тринадцять груп учених й інженерів вивчали близько семисот технологічних новацій в системі виробництва озброєнь. Результати проекту виявилися вражаючими. Виявилось, що 91% новацій мали як своє джерело не науку, а попередню технологію і лише 9% – досягнення у сфері науки. Причому, з цих 9% лише 0,3% можна було охарактеризувати як що мають джерело в області чистої, фундаментальної науки. Результати проекту Hindsight, таким чином, свідчили, здавалося б, на користь того, що фундаментальна наука не має відношення до застосувань і технологічних розробок.

Зазначені обставини, а також чинники, про які не згадується в даному повідомленні, іноді призводять до того, що серед фахівців поширюються думки, що на зміну науці приходить інший тип інтелектуальної діяльності, зокрема, «дослідження», в розумінні Б. Латура [8].

Проте, не все так однозначно. Прихильники академічної науки здійснили альтернативне проекту Hindsight дослідження, поставивши перед собою завдання з'ясувати роль, яку відіграє фундаментальна, незацікавлена наука в технологічних інноваціях. Даний проект отримав назву Technology in Retrospect and Critical Events of Science (TRACES). У ракурсі, що радить, були проаналізовані ряд технологічних новацій, серед яких були такі знакові винаходи XX століття як електронний мікроскоп, відеомагнітофон, ферромагніти тощо. Результати досліджень показали, що всі винаходи мали своїм джерелом базисні

дослідження, при цьому чисті незацікавлені дослідження склали 70%, базисні зацікавлені (mission oriented) дослідження 20%, і лише 10% – прикладні розробки. Іншими словами, результати проекту TRACES нібито свідчили проти висновків, зроблених за результатами проекту Hindsight.

Намагаючись яким-небудь чином узгодити згадані суперечливі дані, дослідники пропонують наступне пояснення. Наука і технологія трактуються як два незалежних різновиди дослідницької діяльності [6]. Розвиток науки базується на досягненнях попередньої науки; розвиток технології – на попередній технології. І лише в особливих ситуаціях відбувається їх інтенсивна взаємодія. В процесі цієї взаємодії вони взаємно збагачуються; їх традиційний причинний зв'язок може перевертатися: вже не наука живить технологію, а технологія ставить перед наукою завдання і сама виступає джерелом розвитку науки; потім, коли основні проблеми вирішені, потреба в їхній взаємодії зменшується, і вони знов починають розвиватися відносно незалежно.

В світлі викладеного вище однозначний прогноз щодо очікуваного наукоємного майбутнього (маючи звісно на увазі, що прийдешне буде відповідати своїй назві) представляється позбавленим достатніх підстав. Слід обмежитися слабкішим твердженням. А саме: знанієємність різноманітних вироблюваних артефактів має стійку тенденцію до зростання. Але при цьому питання про питому вагу власне наукових досягнень в процесі їх створення залишається відкритим.

З огляду на наведені вище міркування, слід твердити, що до комплексу знань, який утворюється в результат в конвенгенції входять, як правило знання різного типу – наукові, технічні, технологічні, позанаукові. Питома вага і значення кожного з цих типів знання визначається конкретними умовами створення інноваційного продукту.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. На завершення зазначимо, що вирішення комплексу теоретичних проблем, пов'язаних з питанням щодо знання як джерела інноваційних можливостей, є з одного боку, завданням нагальним, практично значущим, а з іншого – справою вельми складною. Про це свідчать широко поширені в літературі неточні і помилкові інтерпретації, що стосуються зокрема уявлень про планомірність, керованість, системність розгортання процесу впровадження знань в технології виготовлення продукту, про пріоритетність науки в інноваційній роботі, про очікуване наукоємне майбутнє тощо. Подібні уявлення в світлі аналізу реальних емпіричних ситуацій виявляються хибними. Отже, існує нагальна потреба в розгортанні польових дослідницьких робіт (аналогічних проектам)з метою отримання на основі їх результатів релевантної картини стосовно різних аспектів інноваційної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Акимов Р. А. Философские подходы к изучению феномена инноваций / Р. А. Акимов // Стратегии развития социальных общностей, институтов и территорий : материалы Международн. науч.-практ. конф. Екатеринбург, 23–24 апреля 2015 г. — Екатеринбург : Изд-во Урал. ун-та, 2015. — Т. 1. — С. 59-62.
2. Бернал Дж. Наука в истории общества / Джон Бернал; [пер с англ. Н. Макарова, Е. Панфилов]. — М.: Издательство иностранная литература, 1956. — 736
3. Есилевський С. О науке, инновациях и большой разнице между ними [Электронный ресурс] / Семен Есилевський. — Режим доступа: <https://innovationhouse.org.ua/columns/o-nauke-ynnovatsyyah-y-bolshoj-raznytse-mezhdu-nymy-2/>
4. Конопкин А.М. Источники инноваций и их специфика [Электронный ресурс] / А.М. Конопкин. — Режим доступа: http://staff.ulsu.ru/konopkin/files/2011/12/konopkin_-_sources_of_innovation_and_their_specific_ru.pdf
5. Крючкова С. Е. Творчество как новационный процесс / С.Е. Крючкова. — М.:БФРГТЗ «СЛОВО», 2007. — 152 с.
6. Мамчур Е.А. Фундаментальная наука и современные технологии // Вопросы философии. — 2011. — № 3. — С. 80 – 89.
7. Ракитов А.И. Регулятивный мир: знание и общество, основанное на знаниях / А.И. Ракитов // Вопросы философии. — 2005. — №5. — С. 82 – 94
8. Latour B. From the World of Science to the World of Research? // Science – 1998. – Vol. 280. – Issue 5361. – P. 208 – 209.
9. Hippel E. von Sources of Innovation / Eric von Hippel. — New York NY: Oxford University Press, 1988. — 221 p.

REFERENCES

1. Akimov R. A. Filosofskiye podkhody k izucheniyu fenomena innovatsiy / R. A. Akimov // Strategii razvitiya sotsial'nykh obshchnostey, institutov i territoriy : materialy Mezhdunarodn. nauch.-prakt. konf. Yekaterinburg, 23–24 aprelya 2015 g. — Yekaterinburg : Izd-vo Ural. un-ta, 2015. — T. 1. — S. 59-62.
2. Bernal Dzh. Nauka v istorii obshchestva / Dzhon Bernal; [per s angl. N. Makarova, Ye. Panfilov]. — M.: Izdatel'stvo inostrannaya literatura, 1956. — 736
3. Yesilevs'kiy S. O nauke, innovatsiyakh i bol'shoy raznitse mezhdu nimi [Elektronnyy resurs] / Semen Yesilevs'kiy. — Rezhim dostupa: <https://innovationhouse.org.ua/columns/o-nauke-ynnovatsyyah-y-bolshoj-raznytse-mezhdu-nymy-2/>
4. Konopkin A.M. Istochniki innovatsiy i ikh spetsifika [Elektronnyy resurs] / A.M. Konopkin. — Rezhim dostupa: http://staff.ulsu.ru/konopkin/files/2011/12/konopkin_-_sources_of_innovation_and_their_specific_ru.pdf

5. Kryuchkova S. Ye. Tvorchestvo kak novatsionnyy protsess / S.Ye. Kryuchkova. – M.:BFRGTZ «SLOVO», 2007. – 152 s.
6. Mamchur Ye.A. Fundamental'naya nauka i sovremennyye tekhnologii // Voprosy filosofii. – 2011. – N 3. – S. 80 – 89.
7. Rakitov A.I. Regulativnyy mir: znaniye i obshchestvo, osnovannoye na znaniyakh / A.I. Rakitov // Voprosy filosofii. – 2005. – №5. – S. 82 – 94
8. Latour B. From the World of Science to the World of Research? // Science – 1998. – Vol. 280. – Issue 5361. – P. 208 – 209.
9. Hippel E. von Sources of Innovation / Eric von Hippel. – New York NY: Oxford University Press, 1988. – 221 p.

АННОТАЦИЯ

Ведмедев М.М. Знание как источник инноваций: эпистемологический аспект.

В статье рассматривается комплекс проблем, связанных с ролью знания как источника инноваций. В работе автор использует известную классификацию источников инновационных возможностей П. Друкера. Анализируются представленные в литературе альтернативные схемы процесса создания и использования знаний. Особое внимание уделяется вопросу о роли науки, в частности фундаментальной, в инновационной деятельности. В этой связи наука сопоставляется с ролью инженерной деятельности и изобретательства. Анализируется вопрос о соотношении технологического и научного знания в инновациях. Приводятся данные, полученные в ходе реализации исследовательских проектов Hindsight и TRACES. Делается вывод, что значение научных, технологических и вненаучных знания определяется конкретными условиями создания инновационного продукта.

Ключевые слова: инновация, источники инноваций, знание, конвергенция знаний, наука, технология, общество знания.

SUMMARY

Vedmedev M.M. Knowledge as a source of innovation: the epistemological aspect.

The article considers a complex of problems related to the role of knowledge as a source of innovation. In the work, the author uses the well-known classification of the sources of innovative capabilities of P. Drucker. Analyzed in the literature of alternative schemes for the process of creating and using knowledge. Special attention is paid to the question of the role of science, in particular, fundamental, in innovation activity. In this regard, science is compared with the role of engineering and invention. The question of the relationship between technological and scientific knowledge in innovation is analyzed. The data obtained during the implementation of research projects Hindsight and TRACES. It is concluded that the value of scientific,

technological and non-scientific knowledge is determined by the specific conditions for creating an innovative product.

Key-words: *innovation, sources of innovation, knowledge, knowledge convergence, science, technology, knowledge society.*

УДК 141

Р.І. Олексенко, Г.В. Ортіна

Таврійський державний
агротехнологічний університет

ЗАРОДЖЕННЯ ТА РОЗВИТОК ФІЛОСОФІЇ РИНКОВИХ ВІДНОСИН НА ТЕРИТОРІЇ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ: ДО ІСТОРІЇ ПРОБЛЕМИ

У статті проаналізовано історичні закономірності й особливості становлення філософії ринкових відносин на території сучасної України. Зокрема, досліджено історію розвитку українського суспільства - філософію господарства Київської Русі та Козацької держави. Виявлено причини знищення ринкових підвалин економічного життя народу та утвердження командно-адміністративної економіки.

Структурні зміни які відбуваються в національній економіці не дають суттєвих результатів. Національна валюта девальвує у порівнянні з світовими валютами. Економіка країни потребує оздоровлення та ефективних реформ.

Ключові слова: *філософія ринкових відносин, держава, суспільство, ремесло, господарство, ринкова економіка.*

Постановка проблеми. Сьогодні вкрай необхідно дослідити та пояснити процеси становлення філософії ринкових відносин на території сучасної України. Дослідити історіософський аспект розвитку ринкового господарства, виявити протиріччя та шляхи можливостей виходу із кризи. Це і викликало інтерес до даного наукове дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історико-економічні, політичні, економіко-правові, та інші аспекти становлення ринкових відносин на території сучасної України достатньо виразно проявляються у працях сучасних українських вчених, серед вітчизняних варто відзначити таких: В. Андрущенко, В. Вашкевич, В. Воронкова, В.Кремень, Е. Лібанова, В.Ткаченко, О. Ситник, З. Самчук, В. Смолій, А. Чабан, А. Чухно та інші.

Метою дослідження виступає аналіз та протиріччя становлення філософії ринкових відносин на території сучасної України.

Методи дослідження. Методологічна основа дослідження визначається підходом, який базується на принципах об'єктивності й цілісності, а також на